

การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลของประเทศไทย

การเติบโตด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจในอดีตขึ้นอยู่กับศักยภาพการจัดการทรัพยากรทางทะเล การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning: MSP) จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ควรนำมาใช้เพื่อประเมินศักยภาพการใช้พื้นที่ทางทะเล และกำหนดวิธีการใช้ประโยชน์เหล่านั้นอย่างสมดุล ซึ่งเป็นกลไกที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล อีกทั้งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่ต่อจากการแบ่งเขตทางทะเลในแต่ละจังหวัดของแผนการปฏิรูปประเทศ และถูกบรรจุในแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ อย่างไรก็ดี การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ ๑๕ ช่วงที่ ๒ ที่ผ่านมา กำหนดให้ประเทศไทยต้องมีพื้นที่คุ้มครองทางทะเลไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ จึงทำให้ต้องเร่งดำเนินการพิจารณารายละเอียดของการจัดทำ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ทางทะเล เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย Post-2020 ที่ประเทศไทยได้เคยลงนามไว้

❖ ความสำคัญของการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล

พื้นที่ ร้อยละ ๗๘ ของโลกถูกปกคลุมด้วยน้ำทะเล โดยร้อยละ ๘๕ ของรัฐต่าง ๆ ในโลกมีแนวชายฝั่ง ร้อยละ ๗๐ ของประชากรโลกอาศัยอยู่ใกล้ชายฝั่ง และร้อยละ ๘๐ ของเมืองหลวงต่าง ๆ ตั้งอยู่ใกล้ทะเล นั่นทำให้ประมาณ ร้อยละ ๙๐ ของการค้าโลก ต้องอาศัยการขนส่งสินค้าผ่านการเดินเรือเป็นหลัก ส่งผลให้สภาพแวดล้อมความมั่นคงทางทะเลมีความซับซ้อนและท้าทายจากภัยคุกคามทั้งรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ ฉะนั้น การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning: MSP) จึงถือเป็นเครื่องมือใหม่ที่สำคัญในการปกป้องสิ่งแวดล้อมทางทะเลของประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถช่วยป้องกันความขัดแย้งทางทะเลได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ MSP ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลแล้ว ที่นำมาสู่ความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรและการจัดการผลประโยชน์ทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในอนาคต

❖ การดำเนินการปัจจุบัน

ความสำเร็จของแผนการปฏิรูปประเทศเรื่องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ได้สร้างมิติใหม่ของการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการผลประโยชน์ของชาติทางทะเลของประเทศไทย และกำหนดเขตสิทธิอธิปไตยทางทะเลจนเกิดความชัดเจน จึงเป็นหมุดหมายสำคัญที่สร้างกระบวนการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

ของประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาของแผนการปฏิรูปประเทศถือเป็นปฐมบทของการสร้างระบบการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลที่เป็นการเริ่มต้นของการวางระบบของการสร้างการรับรู้เรื่องราวของทะเลไทยที่มีประโยชน์อย่างมหาศาลต่อประเทศ และจะเป็นรากฐานของการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลอย่างยั่งยืนและมั่นคงในอนาคต ซึ่งต้องควบคู่กับความพร้อมของการประกาศใช้กฎหมายที่จะกำหนดเขตการปกครองของจังหวัดทางทะเล ๒๒ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล เป็นหนึ่งใน ๑๓ ประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ เรื่องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยอาศัยกลไกพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้งยังมีคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รับผิดชอบในเรื่องทรัพยากรของประเทศทุกมิติ ซึ่งครอบคลุมทั้งทรัพยากรทางบก ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในช่วงปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศเรื่องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเด็นเรื่องการบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม โดยในช่วงปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศเรื่องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเด็นเรื่องการบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด การกำหนดเส้นเขตจังหวัดทางทะเล รายการค่าพิกัดรายจังหวัด และจัดทำแผนที่เขตทางทะเลรายจังหวัดและภาพรวมของพื้นที่ทางทะเล เพื่อประกอบการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จนเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการจัดทำแผนที่การจำแนกเขตทางทะเลและชายฝั่งผ่านการหารือร่วมกับจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายทะเลในประเด็นเส้นแบ่งเขตจนได้ข้อยุติแล้วรวม ๒๐ จังหวัด และอยู่ระหว่างดำเนินการอีก ๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ และจังหวัดพังงา บริเวณเกาะริงนก เมื่อกำหนดเส้นแบ่งเขตจังหวัดทางทะเลเรียบร้อยแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และบรรเทาสาธารณภัยและภัยพิบัติทางทะเลได้อย่างสมบูรณ์ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ การประมงพื้นบ้าน การเพาะเลี้ยงและเพาะพันธุ์สัตว์ทะเล การส่งเสริมการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาคราบน้ำมันและมลพิษ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเล การบรรเทาสาธารณภัยและภัยพิบัติทางทะเล การรักษาคุณภาพของน้ำ และการพัฒนาระบบพลังงานทดแทนในอนาคต

🔗 เครื่องมือสำหรับการจัดการพื้นที่ทางทะเลของประเทศไทย

การจัดการเชิงพื้นที่ทางทะเลที่ผ่านมาของประเทศไทยมุ่งหวังเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมในทะเล ดังนั้นการกำหนดแนวทางการจัดการจึงเป็นไปในลักษณะของการกำหนดช่วงเวลากิจกรรมที่อาจกระทบวงจรชีวิตสัตว์น้ำ การประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเล และการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ทางทะเล อาทิ สิ่งมีชีวิตในทะเล แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และระบบนิเวศต่าง ๆ มากกว่าการประกาศเพื่อบริหารจัดการกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ทั้งนี้ เครื่องมือทั่วไปที่ใช้ในการจัดการและคุ้มครองพื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่

๑. การกำหนดพื้นที่คุ้มครองผ่านประกาศตามกฎหมายที่สำคัญ อาทิ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ร.ก. การประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ และ พ.ร.บ. ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘

๒. การกำหนดพื้นที่คุ้มครองผ่านกลไกความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ อาทิ (๑) โครงการมนุษย์และชีวมณฑลขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO Man and the Biosphere: MAB) (๒) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยอุทยานมรดกแห่งอาเซียน (ASEAN Declaration on Heritage Parks) และ (๓) อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Convention)

๓. การประกาศพื้นที่กำหนดมาตรการในการดำเนินกิจกรรมทางทะเล อาทิ พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ร.ก. การประมง พ.ศ. ๒๕๕๘

และ พ.ร.บ. โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

เมื่อปลายปีที่ผ่านมา การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ ๑๕ ช่วงที่ ๒ (UN Biodiversity Conference: COP 15) ได้หารือกันถึงกรอบ “Post-2020 Global Biodiversity Framework” ซึ่งมีเป้าหมายการปกป้องและอนุรักษ์เชิงพื้นที่ “๓๐x๓๐” คือร้อยละ ๓๐ ของผืนดิน และร้อยละ ๓๐ ของทะเลและมหาสมุทร ภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ โดยมาตรการอนุรักษ์ที่ออกแบบมาเฉพาะแต่ละพื้นที่ จึงส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพิจารณาเครื่องมือกลไกใหม่ในการเพิ่มพื้นที่คุ้มครองเชิงนโยบายอื่น ๆ เพิ่มเติมจากเดิม อาทิ การจัดทำบัญชีมหาสมุทร (Ocean Account: OA) การกำหนดพื้นที่ทางทะเลที่มีความสำคัญเชิงนิเวศวิทยาและชีววิทยา (Ecologically and Biologically Significant Marine Area: EBSA) และการกำหนดพื้นที่ที่ใช้มาตรการการอนุรักษ์อื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Other Effective Conservation Measures: OECMs) ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานส่วนภูมิภาค และสามารถให้สิทธิ์แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทได้ ทั้งนี้ ด้วยเครื่องมือกลไกเหล่านี้จะเสริมประสิทธิภาพและสร้างความชัดเจนในการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทยควบคู่ไปกับการบรรลุเป้าหมาย Post-2020 ได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

🔗 การดำเนินการของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ปัจจุบัน แผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยกองความมั่นคงทางทะเล ภายใต้แนวทางการดำเนินการที่ ๗ การบริหารจัดการผลประโยชน์ของชาติทางทะเลของภาครัฐ แนวทางการดำเนินการย่อยที่ ๔ พัฒนาเครื่องมือกลางที่หน่วยงานทางทะเลสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน ได้ส่งเสริมหลักในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเชิงพื้นที่ทางทะเล (MSP) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก อีกทั้งได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการจัดการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทย โดยมี ศาสตราจารย์ เหมติมศักดิ์ จารย์พันธ์ เป็นประธาน และผู้อำนวยการกองความมั่นคงทางทะเล สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นอนุกรรมการฯ และเลขานุการเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและเร่งรัดให้การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ทางทะเลเกิดผลเป็นรูปธรรม

★อ้างอิง

- <https://www.isranews.org/article/isranews-article/108258-chaiwit.html>
- <http://nsc.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/6.%E0%....>
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๒) คู่มือการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning)
- <http://www.mkh.in.th/index.php?>